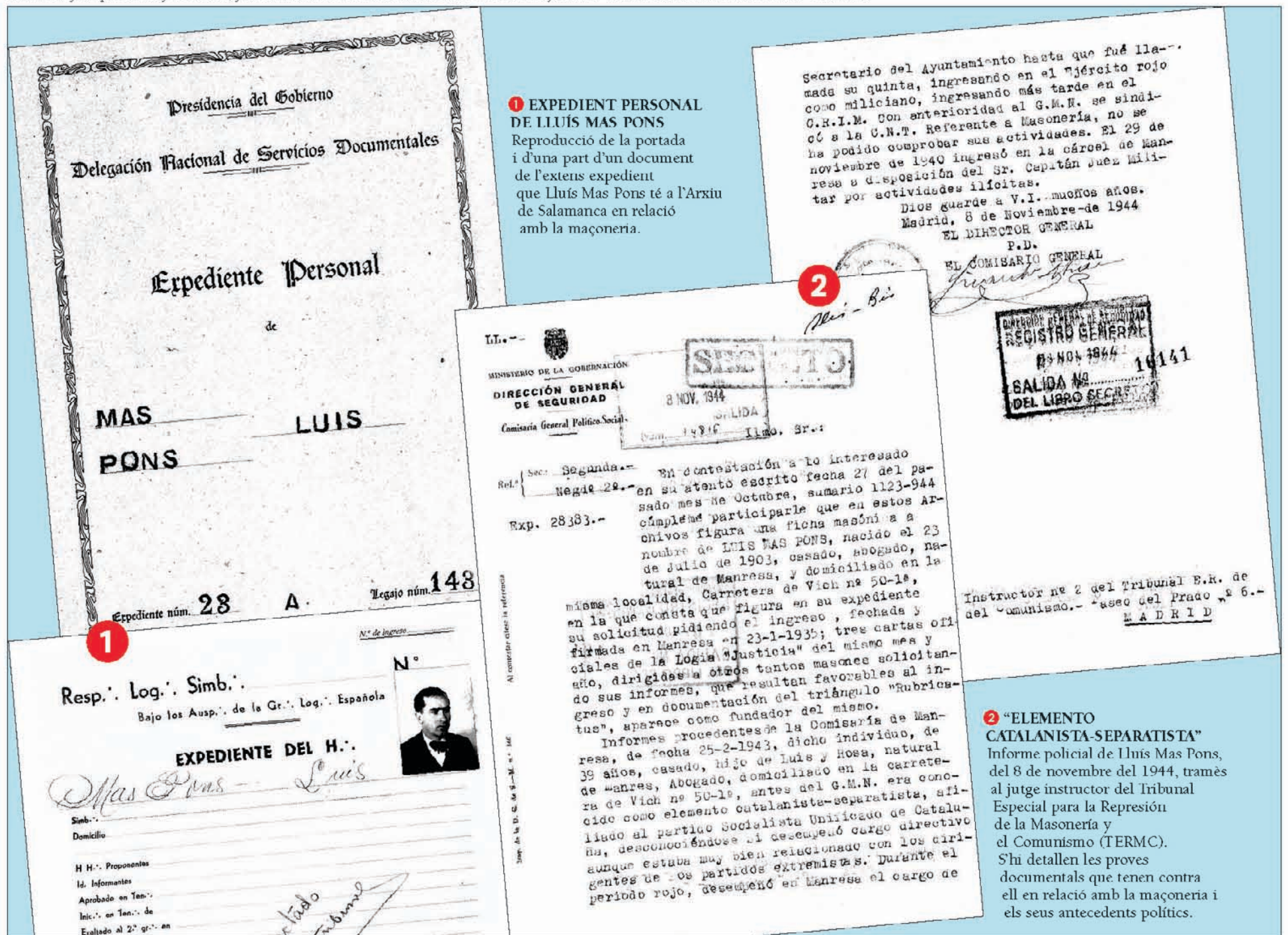

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

1 EXPEDIENT PERSONAL DE LLUÍS MAS PONS
Reproducció de la portada i d'una part d'un document de l'extens expedient que Lluís Mas Pons té a l'Arxiu de Salamanca en relació amb la maçoneria.

2

2 "ELEMENTO CATALANISTA-SEPARATISTA"
Informe policial de Lluís Mas Pons, del 8 de novembre del 1944, tramès al jutge instructor del Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC). S'hi detallen les proves documentals que tenen contra ell en relació amb la maçoneria i els seus antecedents polítics.

LA REPRESSIÓ FRANQUISTA

Lluís Mas Pons, empresonat per culpa dels papers confiscats

El manresà Lluís Mas Pons (1903-1975), advocat, mestre, dramaturg, poeta i secretari de l'Ajuntament de Manresa durant la República, va estar empresonat durant el franquisme per culpa dels papers requisats i traslladats a Salamanca. El seu cas evidencia clarament els objectius de les confiscacions i del mateix arxiu: perseguir i empresonar totes aquelles persones titllades de "desafectats al Règimen" com ara les que tenien les conviccions republicanes i catalanistes de Mas.

En complir els 18 anys, Lluís Mas entrà a l'Ajuntament com a escripturador temporari i, als 24 anys, ascendí per oposició al càrrec de cap de la Secció Administrativa de Foment. A partir d'abril del 1934 exercí interinament la secretaria municipal i el 24 de febrer del 1936 obtingué la plaça en propietat de secretari de l'Ajuntament de Manresa. Acabada la guerra, se li obrí un expedient de depuració personal, fruit del qual el 29 de març del 1939 la Comissió Gestora Provisional de l'Ajuntament de Manresa acordà suspendre'l del càrrec i sou des del 24 de gener (data de l'entrada de les tropes franquistes a Manresa). Tanmateix, existeix un document del 10 de juny del 1939 segons el qual aquell mateix dia Lluís Mas Pons va ser obligat –sota amenaça– a signar un escrit de renúncia al càrrec de secretari.

Els papers de Mas Pons trobats a Salamanca ofereixen molta informació sobre la seva vida professional. I és que quan l'any 1938 se'l mobilitzà havia demanat ingressar al Cos Jurídic Militar i acompanyà la seva sol·licitud amb una extensa documentació relativa a la seva actuació pública (on quedava clar, entre d'altres coses, que era advocat de sindi-

calistes i persona "adicta al Règimen Republicano y antifascista"). Tota aquesta documentació va ser confiscada i traslladada a Salamanca. Aquí, la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos (DERD), en analitzar aquests papers i veure la significació del personatge, n'informà la policia, que ràpidament va decidir "la detención de dicho sujeto". Poc després, Mas Pons ingressà a la presó, on romangué en diversos períodes uns cinc mesos. El setembre del 1942 fou condemnat per un delicte d'"auxilio a la rebelión".

El març del 1943 fou deixat en llibertat condicional. Però ben aviat fou novament encausat: aquesta vegada per haver pertangut a la maçoneria, concretament al triangle Rubricatus de Manresa i a la lògia Justicia de Barcelona.

Lluís Mas Pons també va ser un escriptor prolífic, amb una vintena d'obres de teatre –algunes de les quals obtingueren molt d'èxit– poemes, sardanes, himnes per a entitats i una sarsuela. Una part de la seva obra literària i documents personals podria haver desaparegut en les requisicions, i no cal descartar que al mateix Arxiu de Salamanca fossin convertits en pasta de paper, com passà amb tanta documentació confiscada per les autoritats franquistes que no tenia interès des del punt de vista de la repressió.

El cas de Lluís Mas Pons és paradigmàtic de la repressió franquista a partir de la documentació confiscada. Per això la seva història va ser un dels eixos d'un programa especial emès per TV3, el 18 de gener passat, sobre els papers de Salamanca.

Els papers requisats, causa de la detenció de Lluís Mas Pons

A través dels documents d'aquesta pàgina, podem constatar com a partir de la documentació requisada s'inicia el procés de persecució i detenció del manresà Lluís Mas Pons. Els papers ens aclareixen encara més el sistema de funcionament de l'Arxiu de Salamanca i la seva finalitat bàsicament repressiva, ben allunyada originàriament de les motivacions culturals i/o històriques.

1 "IDEOLOGIA MARXISTA". Document del 9 d'abril del 1939 de la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos (DERD) de Salamanca tramés a la seva oficina homòloga de Barcelona juntament amb papers de Lluís Mas Pons, "en cuya documentación acredita su ideología marxista" per tal que "pueda surtir los efectos precedentes" (és a dir, lliurar els documents a la policia i procedir a la detenció del ciutadà manresà).

2 "IDEOLOGIA Y TENDENCIAS POLITICAS CONTRARIAS A NUESTRA GLORIOSA CRUZADA" Document del 14 d'abril que l'Oficina de la DERD a Barcelona trameta a la policia franquista, juntament amb els documents requisats de Lluís Mas Pons. Es dedueix clarament que el motiu de la seva possible persecució és la seva ideologia republicana.

3 "SE HACE PATENTE SU REPUBLICANISMO Y ANTIFASCISMO" Document del 15 d'abril en què la policia confirma la recepció de la documentació de Lluís Mas Pons que li ha lliurat la DERD de Barcelona.

4 "SE PROCURARA LA DETENCION DE DICHO SUJETO" Document del 16 d'abril del 1939 en què la policia, després d'haver analitzat la documentació de Lluís Mas Pons, decideix "la detención de dicho sujeto por ser la prueba documental que se ha servido enviarme, suficientemente acusatoria de su desafección a España y al orden social que informan los principios del Movimiento Nacional".

LES DATES DE LA PERSECUCIÓ I EMPRESONAMENT DE LLUÍS MAS PONS, A PARTIR DELS PAPERS DE SALAMANCA

9-4-1939: la DERD de Salamanca envia a la DERD de Barcelona els papers requisats de Lluís Mas Pons

13-4-1939: els papers arriben a la DERD de Barcelona

14-4-1939: la DERD de Barcelona trameta els papers a la policia

15-4-1939: la policia afirma que aquests papers evidencien el "republicanismo y antifascismo de Lluís Mas Pons"

16-4-1939: la policia decideix "la detención de dicho sujeto"

20-4-1939: Lluís Mas Pons ingressa a la presó

COL·LECCIÓ FAMILIAR

Lluís Mas Pons

Alguns dels documents requisats

En aquesta pàgina podem veure alguns dels documents que es troben a l'Arxiu de Salamanca que foren requisats i que permeteren la detenció i empresonament de Lluís Mas Pons. Tots aquests papers formen part de la documentació presentada pel manresà per accedir, durant la guerra, a la convocatòria del concurs per a la provisió de 100 places de tinent auditor del Cos Jurídic Militar de l'exèrcit republicà.

3 "PERSONA DE INTACHABLE CONDUCTA"

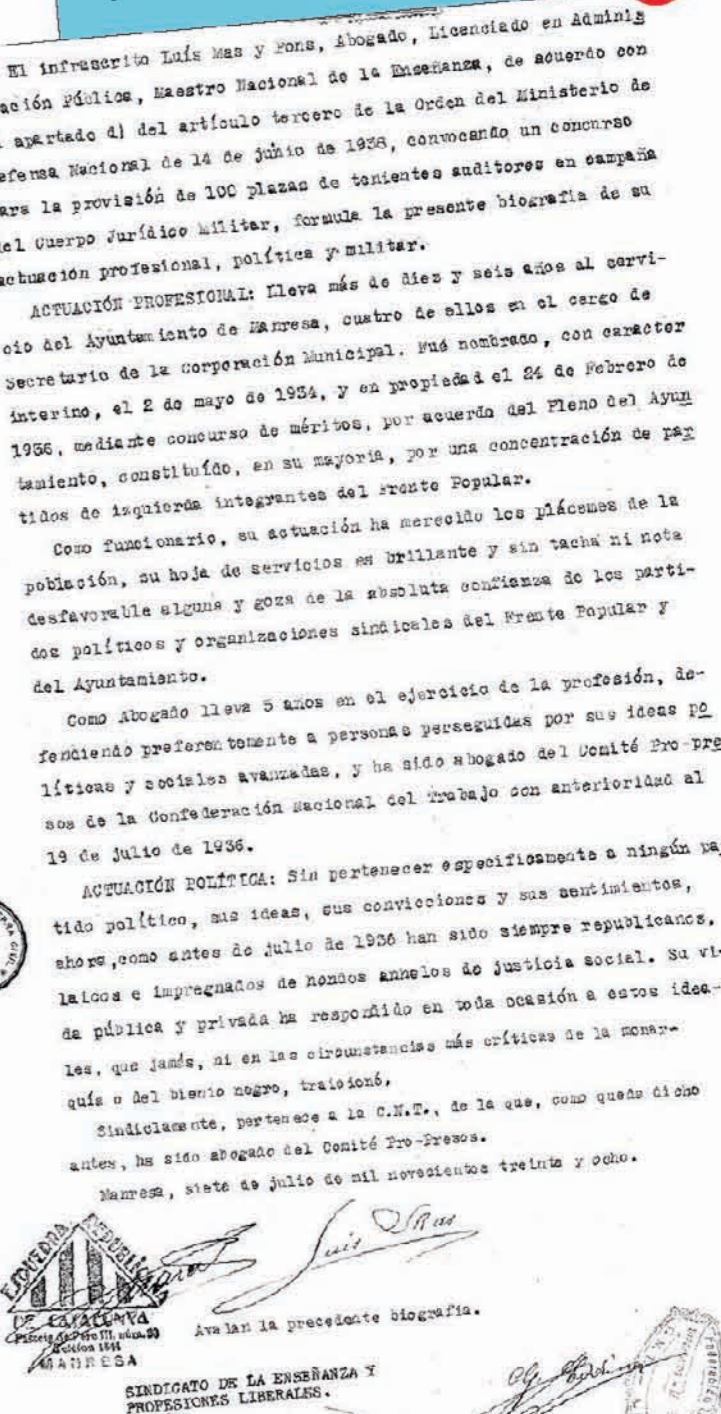
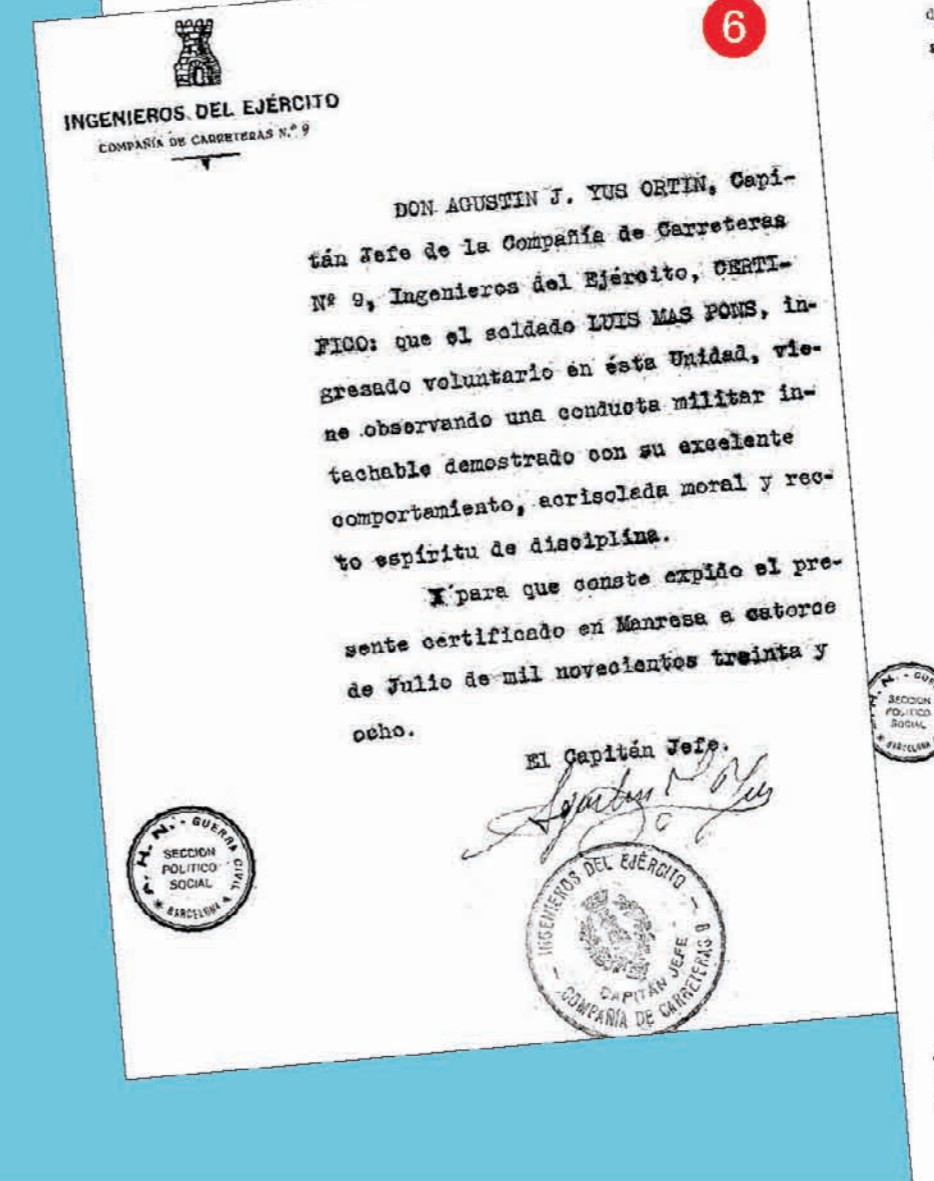
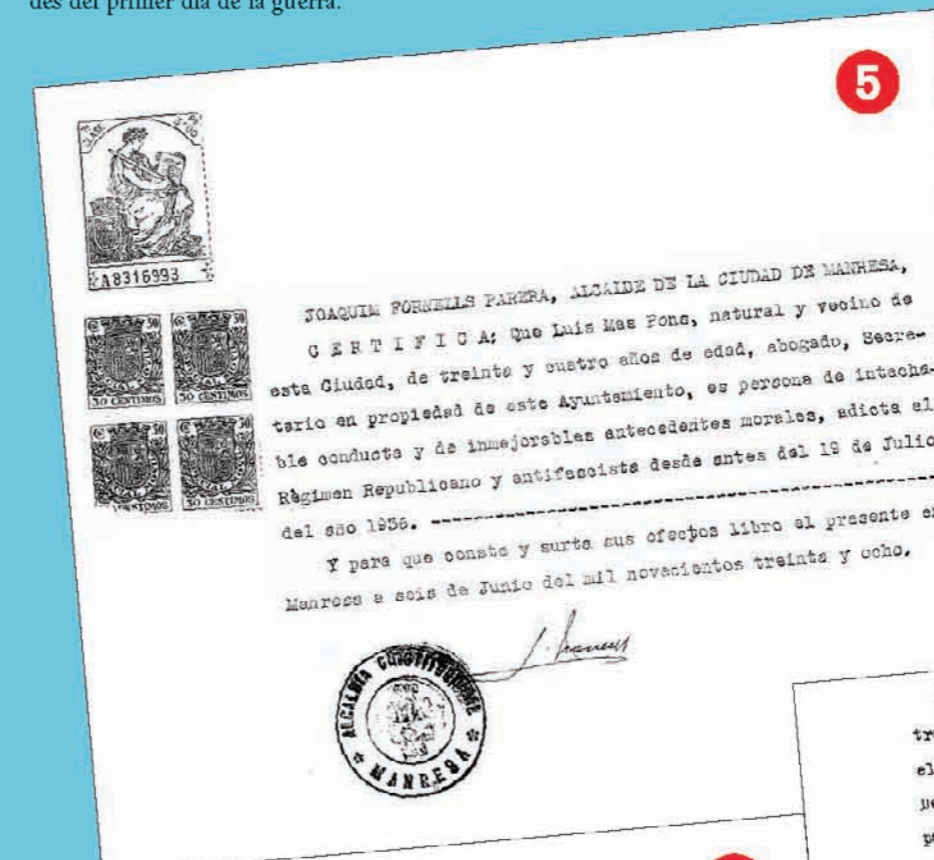
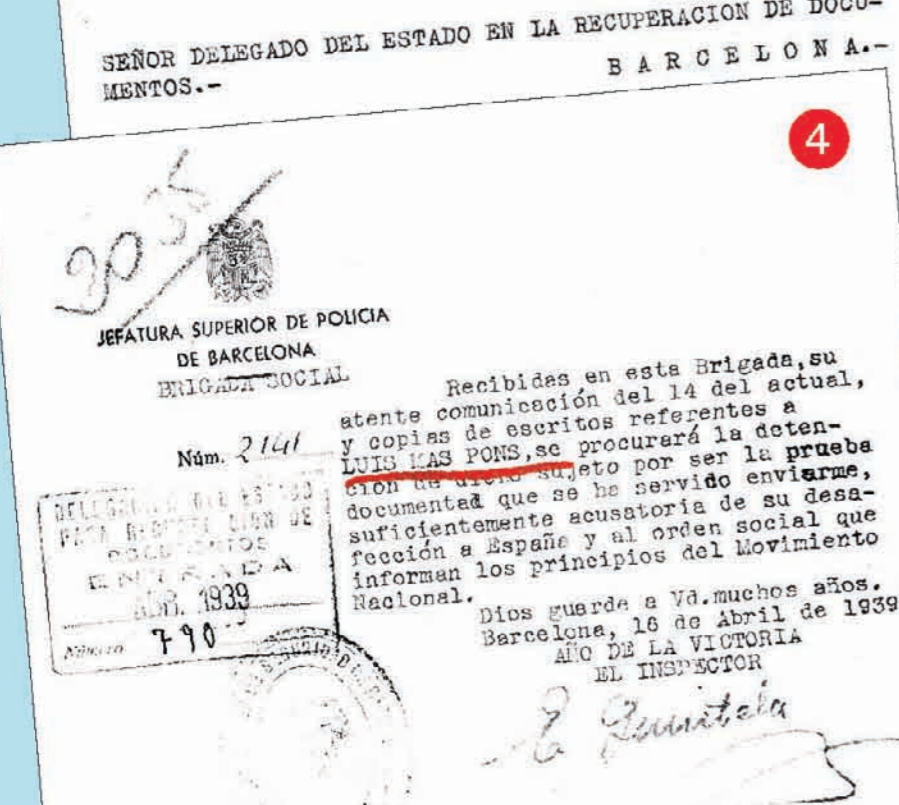
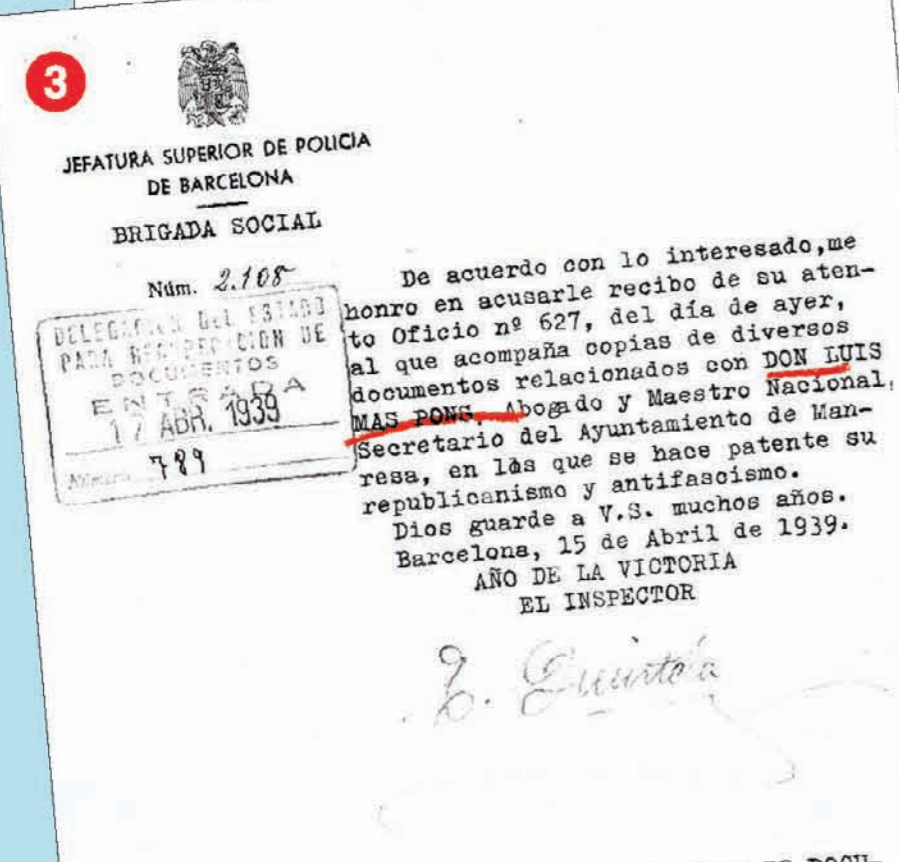
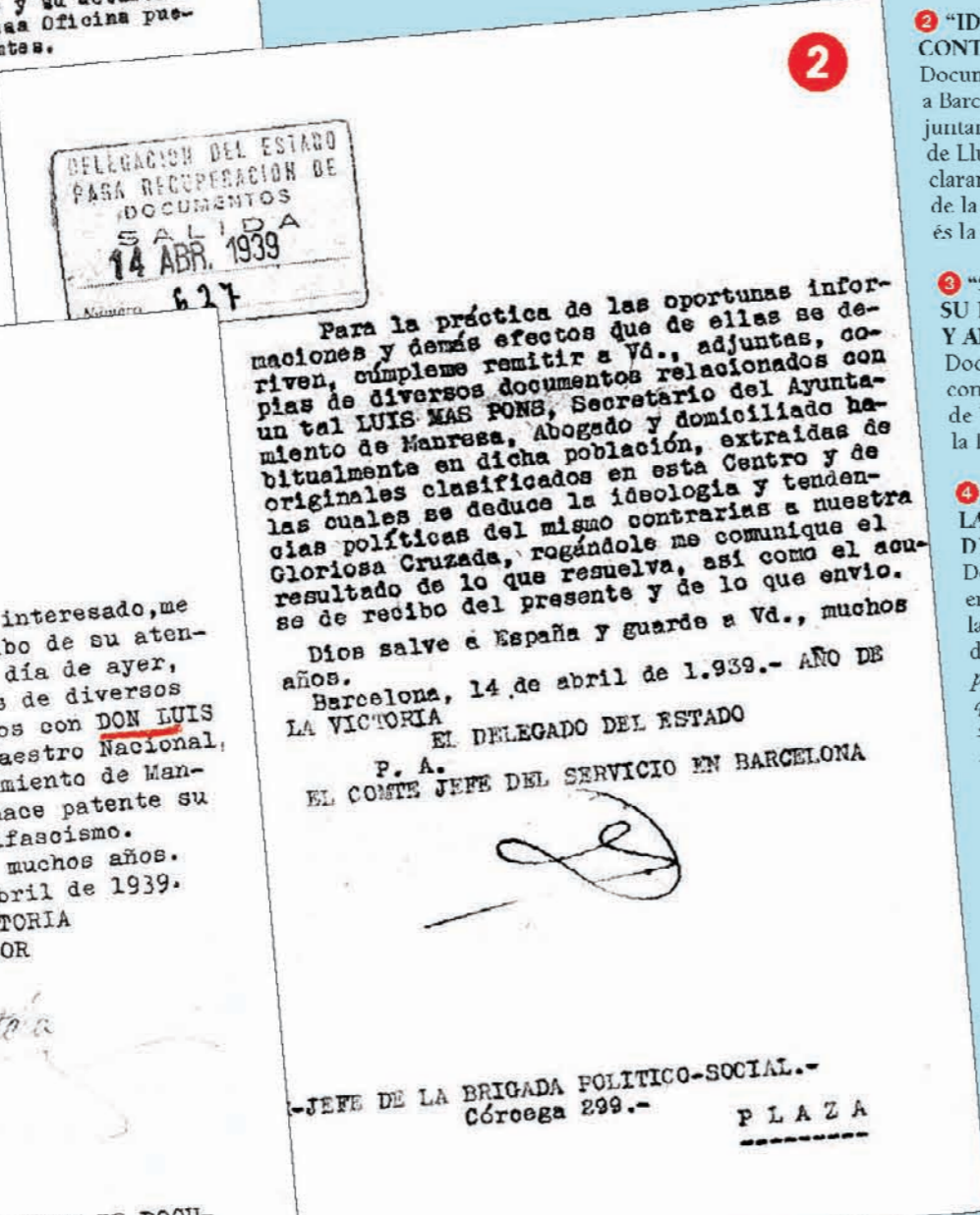
Document del juny del 1938 segons el qual l'alcalde de Manresa, Joaquim Fornells, certifica que Lluís Mas Pons té una conducta i antecedents morals immillorables i és addicte al règim republicà i antifeixista des del primer dia de la guerra.

6 "EXCELENTE COMPORTAMIENTO, ACRI SOLADA MORAL Y RECTO ESPIRITU DE DISCIPLINA"

Document del juliol del 1938 del capità en cap de la Companyia de Carreteres de l'Exèrcit en què qualifica d'excel·lent el comportament de Lluís Mas Pons als cos d'enginyers després que hi entrés com a voluntari el 1938.

7 "SU ACTUACION HA MERECIDO LOS PLACEMES DE LA POBLACION"

Curriculum de Lluís Mas Pons, datat el juliol del 1938, presentat a la convocatòria de places de tinent auditor. El contingut del curriculum, que venia avalat per Esquerres Republicanes de Catalunya, el Sindicat de l'Ensenyament i Professors Liberals, la Federació Local de la CNT de Manresa i la Unió de Rabassaires de Manresa, era la millor prova que tenia la policia franquista per inculpar Lluís Mas Pons. Entre d'altres coses, s'hi diu que el manresà "goza de la absoluta confianza de los partidos politicos y organizaciones sindicales del Frente Popular y del Ayuntamiento" i que "sus ideas, sus convicciones y sus sentimientos... han sido siempre republicanos, laicos e impregnados de hondos anhelos de justicia social".

**L'INCOMPRESIBILE
SILENCI DELS AJUNTAMENTS
DEMOCRÀTICS**

Les autoritats locals, elegides democràticament, s'haurien de plantejar alguna mena de reparació moral davant les enormes injustícies que durant el franquisme es van cometre contra molts funcionaris municipals i, en especial, contra Lluís Mas Pons, que va ser secretari de la corporació durant la República, que fou obligat a renunciar a aquest càrrec durant el franquisme, a més de ser empresonat, i que morí, l'any 1975, decebut perquè l'Ajuntament d'aleshores li havia impedit percebre la pensió que li corresponia, ja que no li va voler reconèixer tots els anys en què havia estat funcionari de la Casa Gran.

Efectivament, als anys setanta, durant l'etapa de l'alcalde Ramon Soldevila Tomasa, l'Ajuntament de Manresa, malgrat que reconeixia els drets passius que corresponien al senyor Mas pels seus serveis a la corporació, amb l'excusa que l'any 1939 havia renunciat al seu càrrec de secretari (sense tenir en compte que, lògicament, va ser obligat a fer-ho per les mateixes autoritats franquistes), no va adoptar l'acord de jubilació que li demanava la Mutualitat Nacional de Previsió dels Funcionaris de l'Administració Local (MUNPAL), i que era imprescindible per a la concessió de la pensió que, primer per invalidesa i després per edat, li pertocava.

Malgrat les nombrosos gestions fetes per la família, tot va ser endebades. Lluís Mas Pons va morir el 20 de desembre del 1975, amargat per la manera com el va tractar fins al darrer moment l'Ajuntament de Manresa, ciutat que ell portava a l'ànima. Aquell Ajuntament simplement havia de reconèixer els seus anys de servei, però no ho va voler fer. Segurament poc es podia esperar d'una corporació franquista en relació amb una persona de conviccions republicanes i catalanistes. Tanmateix, el que ja no es pot entendre és que els ajuntaments democràtics posteriors no hagin fet cap pas per rehabilitar públicament la figura de Lluís Mas Pons i la resta de treballadors municipals depurats o represaliats.

Aquest fet diu molt poc a favor de la nostra ciutat, perquè cal estar agraïts a persones que, com Lluís Mas Pons, van haver de pagar amb la presó i l'ostracisme la coherència dels seus principis democràtics i catalanistes. Una persona que, d'altra banda, va estar estretament vinculada a la capital del Bages, encara que els seus estaments oficials li gressin l'esquena, fins al punt que l'antic secretari de l'Ajuntament va escriure en un moment d'amargor:

*"Manresa, bella Manresa
tant que et vull, que poc em vols..."*

Era la mateixa persona que acaba el text de *La Sardana de Manresa* (1927) amb aquests versos:

*"La Manresa gloriosa.
La de la Llum resplendent
Capital de la muntanya
La ciutat intransigent
La que abans sofreix l'incendi
Que mancar son jurament.
Ciutat de Manresa:
Endavant amb ardidesa!
Sigues forta i ufana.
Sigues la ciutat segona
De la terra catalana,
Amb els vents de Barcelona
I el cor de la tramuntana"*

En definitiva, caldria que s'organitzés un acte de rehabilitació de la figura del senyor Lluís Mas Pons i s'ofereís a la seva família les disculpes institucionals pertinents pels danys que, en el seu moment, els ajuntaments franquistes van causar al seu pare.

1

PROFESIÓN DE FE Y ABJURACIÓN DE SUS ERRORES

Document del 15 de febrer del 1945, pel qual Lluís Mas Pons fa l'acte de retractació de la seva pertinença a la maçoneria. Aquest acte -que van haver de fer forçosament milers de persones- representava una gran humiliació personal, i molt especialment per a aquells que no combregaven amb les idees de la "Santa Iglesia Católica, Apostólica y Romana, contra la qual me pesa de haber gravemente errado". Mas Pons, per evitar una condemna massa severa, es defensà tot afirmant que es va veure obligat a ingressar a la maçoneria per tal de salvar el seu lloc de treball a l'Ajuntament de Manresa i per les pressions de determinats polítics locals. Cal destacar que les persones que Mas esmentà en la seva defensa o bé s'havien exiliat o ja havien mort, amb la qual cosa la seva declaració no els podia perjudicar. El tribunal, finalment, el considerà culpable. No hagué d'ingressar de nou a la presó, però fou inhabilitat a perpetuïtat per ser funcionari i tenir càrrecs de confiança.

2

ALMOINA A SANT JOAN DE DÉU

Anvers i revers d'un rebut, de l'abril del 1936, de Lluís Mas Pons de la seva almoïna mensual en benefici del sanatori infantil de Sant Joan de Déu de Manresa. És un document més que el manresà va aportar al tribunal com a descàrrec per demostrar que contribuïa a les iniciatives religioses des de feia temps. També va al·legar que els seus fills durant la República havien anat a escoles religioses i presentà diversos avals signats per rectors i capellans i d'algunes persones que van ser ajudades per Mas Pons durant la guerra.

UN GRUP DE NENS MALAETS D'AQUEST SANATORI

Proper capítol: Josep Martí Ferreras i Jaume Serra i Hünter. Podrem veure alguns dels documents que hi ha a Salamanca sobre aquestes dues personalitats manresanes. I parlarem de les víctimes que va produir a Manresa la guerra i les repressions.

Fons documental: Archivo General de la Guerra Civil Española, de Salamanca. Arxiu Nacional de Catalunya. Aquest treball ha tingut el suport de l'Ajuntament de Manresa, el Consell Comarcal del Bages i el Centre d'Història Contemporània de Catalunya.

Hi col·labora: Generalitat de Catalunya Departament de Relacions Institucionals i Participació Programa per al Memorial Democràtic